

Opmerkelijke oogst van geringde prooien bij inspectie van een haviksnest *Accipiter gentilis* na de broedtijd

Johan Bos

Sinds een paar jaar ben ik op zoek naar "prooiringen" bij roofvogelnesten, dat wil zeggen naar vogelprooien die geringd zijn met een metalen ring of kleurring. Een ring met een unieke code geeft veel extra informatie die je bij het traditioneel tellen van prooien niet krijgt, zoals geslacht, (preciese) leeftijd en geboorteplaats. Dit doe ik vooral bij sperwernesten met behulp van een metaaldetector (Bos 2013). De meeste ringen vind je bij een Sperwer op de slaappleaatsen en plukpleaatsen, een enkele onder of in het nest. Het merendeel van deze ringen wordt eerst met poot en al opgepeuzeld en vindt daarna de weg naar de buitenwereld terug in de vorm van een braakbal. Vers gevonden ringen zitten vaak nog in een braakbal; ringen die al langer liggen (soms meerdere jaren!) vind je met een metaaldetector tot enkele cm diep in de humuslaag.

Ook houd ik sinds kort in mijn onderzoeksgebied in de gemeente Haren (prov. Groningen) enkele haviksnesten in de gaten, omdat (a) een redelijk groot aantal van de door mij geringde sperwerjongen "verdwijnt" in de weken na het ringen en het zou verhelderend zijn om hard bewijs te krijgen dat hier de Havik schuld aan is; en (b) kauwenonderzoeker Simon Verhulst (aan de Rijksuniversiteit van Groningen) mij vertelde dat bij het ringen van Kauwen *Coleus monedula* een pas geringd exemplaar door een Havik werd verschalkt enkele seconden nadat het onfortuinlijke beest in vrijheid werd gesteld. Deze Kauwen worden voorzien van een metalen ring van het Vogeltrekstation, een gele of paarse transponder, en een kleurring met twee cijfers, letters of leestekens (Verhulst *et al.* 2014).

Op 24 juli 2016 klom ik bij een havikshorst waar ik al enkele kauwenringen en transponders op de bodem onder het nest had gevonden. Bij dit nest had ik eerder dat jaar, op 1 juni, drie jongen geringd (van 16-19 dagen oud). Het nest was ook in 2015 bezet geweest; ook toen vlogen er jongen uit. De uitgevlogen jongen zaten nog steeds in de buurt getuige hun bedelroepen. Op het nest zag ik bij de eerste blik - naast vele botresten, snavels en veren - een metalen ring, verder niets. Vervolgens heb ik het nest grondig uitgekamd naar ringen. Ik deed dit met behulp van een zogenaamde "pinpointer" van het merk Deteknix, een apparaat dat op kleine afstand metaal detecteert en dan een piepsignaal laat horen. Fons Bongers, iemand die systematisch ringen bij haviksnesten zoekt, had me voor dit soort werk op die pinpointer gewezen.

Het resultaat, na een inspectie van *c.* 45 minuten, loog er niet om: negen metalen ringen, vier kleurringen, vijf transponders, en een ring van een Duitse postduif (Foto 1). De kleurringen en transponders waren allemaal van Kauwtjes afkomstig. Om hoeveel verschillende individuen het gaat, moet nog precies worden uitgezocht: de transponders kunnen worden uitgelezen en dan bij een metalen ring worden gegroepeerd. Eenzelfde verhaal geldt voor de kleurringen.

Twee van de negen metalen ringen waren van Sperwers die ik notabene zelf op 12 juni 2016 als nestjong 400 meter verderop had geringd (nest met vijf jongen, allemaal vrouwtjes). Als ik zoiets vind, moet ik aan Jan Eitens uit Roden denken, die het altijd over "die rotzakken" had als het over Haviken ging (Bijlsma *et al.* 2001). De overige metalen ringen (sommige staal, sommige aluminium, zie Foto) waren allemaal van Kauwen geringd in naburige kolonies. Waarschijnlijk gaat het hier vrijwel uitsluitend om jonge beesten. Maar zeker niet alleen. Na de nestcontrole vond ik op de bodem onder een plukboom nog een vers setje van stalen ring, kleurring GWX8 en paarse transponder (rechtsboven op de foto). Dit bleek een volwassen mannetje te zijn die op ongeveer een kilometer afstand in 2015 door Simon Verhulst was geringd.

Foto 1. De buit aan ringen, kleurringen en transponders uitgesteld, voornamelijk van Kauwen maar inclusief twee sperwervrouwtjes en een Duitse postduif, allemaal afkomstig van een haviksnest dat twee opeenvolgende jaren in gebruik was, nabij Haren, 24 juli 2016 (Foto: Johan Bos). *The harvest of rings, colour rings and transponders taken from a single Goshawk nest near Haren, 24 July 2016, mostly of Jackdaws but also including two Sparrowhawks and a German racing pigeon.*

Ik kan het niet precies kwantificeren, maar ik weet zeker dat ik zonder de pinpointer minder ringen zou hebben gevonden, gewoonweg omdat sommige ringen moeilijk te zien zijn (diep in een braakbal of in de drek van het nest). Interessant was te zien dat de pinpointer ook een probleem vertoonde: stalen ringen blijken moeilijk te detecteren. Dit viel me al op tijdens de nestinspectie, en ik heb dit euvel thuis nog even proefondervindelijk aan de kaak gesteld. Een filmpje hiervan heb ik op youtube gezet: <https://youtube.com/watch?v=sgj6ohixWqQ>

Dus. Het hoeven niet altijd ringen van postduiven te zijn die je bij havikshorsten tegenkomt. Vooral op plaatsen waar - in het kader van een of ander ornithologisch onderzoek - veel vogels worden geringd kan het zich lonen om wat extra inspanning te leveren. Als je dit grondig wilt doen, gebruik dan een metaaldetector op de grond (onder het nest, op plukplaatsen) en eventueel een pinpointer op het nest. Je vindt

dan meer in een korter tijdsbestek. De trefkans op stalen ringen kan lager zijn dan die van andere metalen ringen, omdat deze minder goed door metaaldetectoren worden herkend.

Summary

Bos J. 2016. Large number of rings found on Goshawk *Accipiter gentilis* nest after fledging. De Takkeling 24: 121-123.

On 24 July 2016, a Goshawk nest in Groningen was checked after fledging. The nest had been occupied in 2015 and 2016, both times successfully (3 chicks ringed in 2016). The ground underneath the nest was searched with a metal detector, the nest itself with a pinpointter (Deteknix), to locate metal rings. This took about 45 minutes. Altogether, 9 metal rings, 4 colour rings, 5 transponders and 1 ring of a German racing pigeon *Columba livia* were found. Two of the metal rings referred to Sparrowhawk *Accipiter nisus* chicks that had been ringed on 12 June 2016, on a nest some 400 m away. All other rings and all transponders belonged to Jackdaws *Coleus monedula*, mostly juveniles but also at least one adult, that were part of several colonies under study by scientists of the University of Groningen. It shows that using a metal detector or pinpointter at raptor nests can be worthwhile and time-effective. The pinpointter, however, turned out to be less effective when steel rings were involved (<https://youtube.com/watch?v=sgj6ohixWqQ>).

Literatuur

- Bijlsma R., van Manen W., Schipperijn J. & Wessels H. 2001. In Memoriam: Jan Eitens. Takkeling 9: 100-101.
- Bos J. 2013. De Sperwer *Accipiter nisus* als broedvogel in de provincie Groningen in 2013. De Takkeling 21: 204–208.
- Verhulst S., Geerdink M., Salomons H. M. & Boonekamp J. J. 2014. Social life histories: Jackdaw dominance increases with age, terminally declines and shortens lifespan. Proc. R. Soc. B: 281: 20141045.

Adres: De Savornin Lohmanlaan 55, 9722 HD Groningen, johan.bos@rug.nl